

Agnieszka Konieczna

2022

Selv mord i Danmark

**-rateudvikling for
perioden 2011-2021**

Faktaserien

Nr. 46

Center for Selvmordsforskning

Faktaserien

Nr. 46

© Forfatterne og Center for Selvmordsforskning

Odense, 2022

Det er tilladt at citere, kopiere m.v. fra dette hæfte
med tydelig kildehenvisning

Udgivet af

Center for Selvmordsforskning

Bangs Boder 28-30

5000 Odense C

Tel: (+45) 2815 8248

E-mail: info@cfsmail.dk

Hjemmeside: www.selvmordsforskning.dk

1. udgave, 1. oplag, 2022

Indhold

Forord	5
1. Definition på selvmord	7
2. Datagrundlag.....	8
3. Udvikling i antallet af selvmord for perioden 2011-2021.....	9
4 Metodevalg ved selvmord	13
5. Selvmord og geografiske forskelle	15
6. Sammenligning af selvmord og selvmordsforsøg	16
7. Litteratur	17
Hvor henvender man sig?.....	18

Forord

Før 2. verdenskrig havde der været en lang periode, hvor selvmordsraten var lav, dvs. i nærheden af 20 pr. 100.000 indbyggere. Årene efter 2. verdenskrig var præget af en relativ høj rate på ca. 30 pr. 100.000 indbyggere. Dette niveau holdt frem til starten af 1960'erne, hvor raten igen faldt til ca. 20 pr. 100.000 indbyggere. I slutningen af 1960'erne steg raten voldsomt, hvorved den nåede sit højeste niveau i starten af 1980'erne på ca. 40 pr. 100.000 indbyggere. Dette høje niveau varede kun ved i ganske få år, hvorefter raten støt er faldet gennem de sidste 30 år, til det niveau vi har i dag (2021) på ca. 10,80 pr. 100.000 indbyggere. Vi ser altså i disse år den laveste selvmordsrate gennem de sidste 100 år. Dette er glædeligt, men giver ingen grund til at betragte selvmordsproblematikken som værende mindre væsentlig.

Man skal have for øje, at der i de foreløbige opgørelser fra 2021 døde 531 personer som følge af selvmord, hvilket er næsten fire gange flere end antallet af døde i trafikken, der i 2021 lå på 135 (Vejdirektoratet, 2021). De samfundsøkonomiske konsekvenser af selvmord er meget store. En person bidrager gennem sit liv med et væsentligt beløb til samfundet i form af arbejdskraft og den dertil knyttede produktion. Endvidere bruger samfundet mange ressourcer til behandling af de efterladte, således at de er i stand til at fortsætte livet uden alt for store mén.

Dette faktahæfte har selvmord som tema og vil dække udviklingen i selvmordsraterne for perioden 2011 til 2021. Der fokuseres på en køns- og aldersmæssig opdeling (Register for Selvmord, 2022). Hæftet erstatter faktahæfte nr. 35 "Selvmord i Danmark – rateudvikling for perioden 2003-2013. Hæftet indgår i serien af faktahæfter fra Center for Selvmordsforskning, som har til formål at belyse områder inden for selvmordsforskning i en let tilgængelig form.

Agnieszka Konieczna
Center for Selvmordsforskning
2022

1. Definition på selvmord

Der har gennem tiden været flere forskellige bud på definitioner af selvmord. Her skal nævnes nogle få, samt en kort beskrivelse af deres svagheder og styrker. Den engelske psykiater Erwin Stengels (1969) definition af et selvmord er:

"en bevidst og villet handling, som individet foretager for at skade sig selv, og hvor skaden har ført til døden."

Definitionen er enkel, kort og klar, hvilket gør den nem at arbejde med. Definitionen har sin svaghed i forhold til forvirringstilstande og psykoser, hvor personen ikke kan gennemskue konsekvenserne af sin handling.

Den mest udbredte definition i øjeblikket er WHO's (1986), hvor selvmord defineres som:

"en handling med dødelig udgang, som afdøde, med viden eller forventning om et dødeligt udfald, havde foranstaltet og gennemført med det formål at fremkalde de af den afdøde ønskede forandringer."

I definitionen ligger, at et selvmord er en bevidst handling, hvor afdøde har en viden eller forventning om et dødeligt udfald, men at målet ikke nødvendigvis var at dø, men at opnå forandringer af en situation som afdøde fandt ubærlig. Forventning om et dødeligt udfald er ikke nødvendigvis opfyldt i alle tilfælde, da uheldige omstændigheder kan være den faktor, som gør, at udgangen bliver dødelig. Det kan være, at en person kommer senere hjem end afdøde forventede og lignende. Formuleringen om ønskede forandringer er ofte hypotetisk, da vi ikke har den nødvendige viden til at belyse dette.

2. Datagrundlag

Der er tradition for at opgøre selvmordstallene som rater. Årsagen til dette er, at de faktiske selvmordstal dårligt viser problemets omfang. Det gør en rate derimod. En rate angiver hvor stor en andel af 100.000 personer, der døde som følge af selvmord. Da selvmord er en forholdsvis sjældent hændelse, er det nærliggende at angive antallet pr. 100.000 personer det pågældende år. Endvidere gør raterne det muligt at sammenligne over tid og sted.

Selvmondsraterne udarbejdes på grundlag af de dødsattester, der ved ethvert dødsfald skal indsendes til Sundhedsstyrelsen. Oplysninger om alle dødsfald samles i et register, kaldet Dødsårsagsregisteret. Aktuelt er Dødsårsagsregisteret opdateret til og med 2020. Data for 2021 består af midlertidige dødsårsager, hvilket betyder, at data er mindre komplette og har ikke undergået fuld validering.

Raterne omhandler kun personer med dansk CPR-nr., som dør i Danmark som følge af selvmord. Danskere, som dør i udlandet og selvmord blandt udlændinge, som midlertidigt opholder sig i Danmark, indgår ikke i raterne. Til brug ved klassificering af dødsårsag som selvmord bruges WHO's 10. reviderede udgave af "International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems" (ICD-10), som er en international vejledning til kodning af den tilgrundliggende dødsårsag.

I 2021 var der i alt 531 selvmord (Statistikbank, Center for Selvmordsforskning, 2022). Der er imidlertid grund til at antage, at det reelle antal er større. Årsagen til dette er, at nogle selvmord ikke bliver registreret som sådan, men under en anden dødsårsag.

3. Udvikling i antallet af selvmord for perioden 2011-2021

Selvmondsraternes detaljeringsniveau er utilstrækkeligt for en grundig analyse af selvmordsproblematikken, og det er derfor nødvendigt at foretage en gruppevis opdeling af personer, der har taget livet af sig selv. Opdelingen sker ofte efter demografiske forhold som køn, alder og bopæl. Opdelingen gør, at man er i stand til at lokalisere grupper, som har en forhøjet selvmordsrisiko. Disse grupper betegnes risikogrupper. En sammenligning af gruppernes selvmordsrater giver et billede af gruppernes selvmordsrisiko. En detaljeret viden om risikogrupperne er af stor betydning i forebyggelsesøjemed, da man derved kan opnå en optimal anvendelse af forebyggelsesressourcerne.

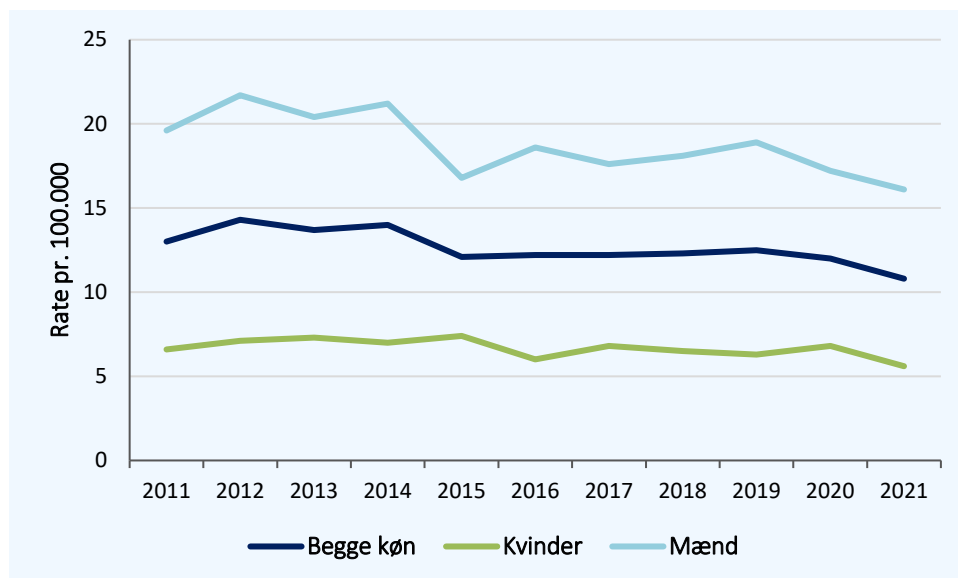
Selvmondsraterne fordelt på køn

Af nedenstående figur 1, der angiver udviklingen i selvmordsraterne for perioden 2011 til 2021, ses, at raten for begge køn samlet er faldende, mens perioden 2015-2019 har været præget af stagnation. Rateniveauet for begge køn var i 2011 på 13,0 og faldt til 10,80 i 2021. Faldet udgør 17% af raten i 2011. Grafen angiver også rateudviklingen for mænd og kvinder.

For kvinderne, som har den laveste selvmordsrate af de to køn, finder vi overordnet en faldende tendens over den betragtede periode. I 2011 var raten på 6,60, og er gennem perioden faldet til 5,60, hvilket udgør et fald på 15% af raten siden 2011.

For mændene finder vi en faldende tendens blot med enkelte stigninger i årene 2012 og 2014, og igen i 2016 og 2019. Raten i 2011 var 19,60, og faldt gennem perioden til 16,00, hvilket svarer til en reduktion på 18% af raten i 2011. Hvis kønsratioen beregnes (forholdet mellem mænd og kvinders selvmordsrater), da er størrelsen på ca. 3,0 i 2011 og 2,9 i 2021. Kønsratioen angiver hvor mange mænd, der tager deres eget liv for hver kvinde, der gør det. Kønsratioen bekræfter hypotesen om, at mænd udgør en risikogruppe.

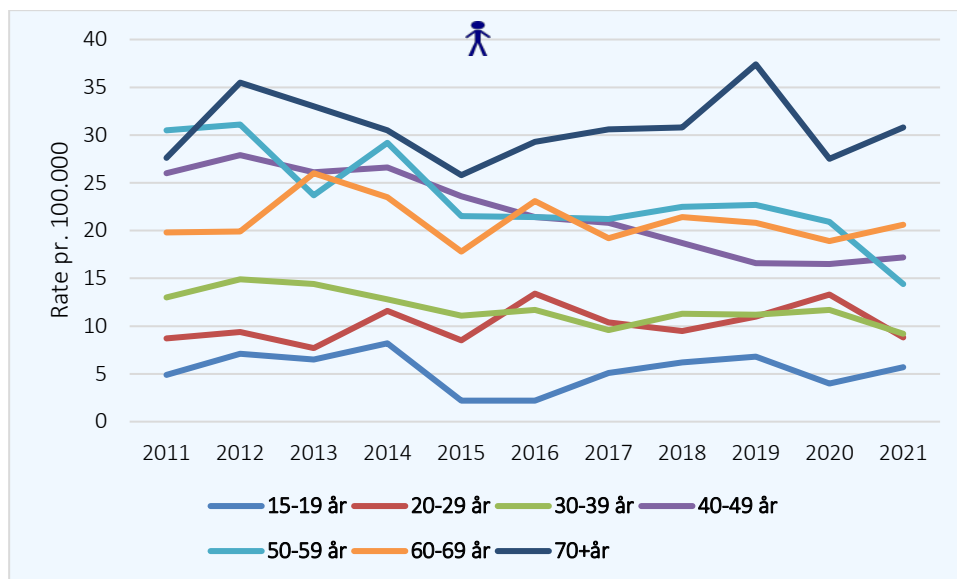
Figur 1. Selvmordsrater fordelt på køn i perioden 2011-2021

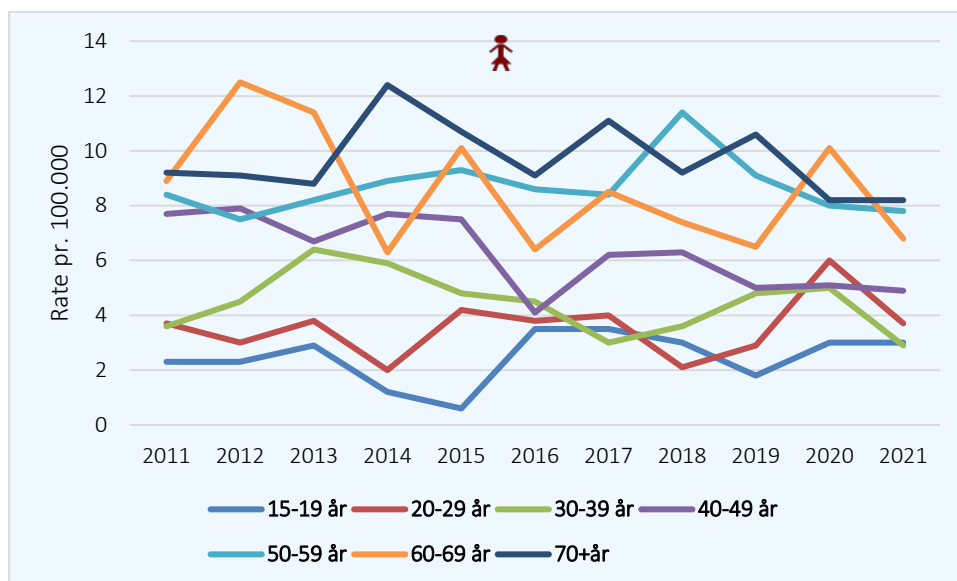
Selvmoordsraterne fordelt på køn og alder.

En mere detaljeret analyse af selvmord kan ske ved at betragte nedenstående grafiske afbildninger af selvmordsraterne fordelt på køn og alder. I figur 2a og 2b ses aldersopdeling i 7 grupper. Betragtes først grafen over mænd (figur 2a), ses det, at selvmordsraten stiger i takt med stigende alder, således at de ældste mænd har den højeste rate. Mænd over 70 år har en rate, som er ca. 3-5 gange så høj som den for mænd mellem 15-19 år. De ældste mænd udgør en gruppe med forhøjet selvmordsrisiko og er derved det, vi kalder en risikogruppe. Figuren viser endvidere, at der generelt har været en faldende tendens i raterne over tid på trods af, at flere aldersgrupper har haft en stigende rate op til flere gange i løbet af perioden. Dog havde den yngste gruppe, 15-19 årige mænd, en stigning i 2021, hvilket betyder, at de over den tiårige periode ender med at have en lille ratestigning fra 4,90 i 2011 til 5,70 i 2021. Det svarer til en stigning på 16% siden 2011. Hos mænd over 70 år ses en stigning gennem perioden på ca. 12%. For de 60-69 og 20-29 årige er der tale om en lille stigning på henholdsvis 4% og 1%. Ved mænd i aldersgruppen 30-39 år er der derimod sket et fald på 29,2%. Det største fald ses dog i gruppen 50-59 årige, efterfulgt af 40-49 årige med henholdsvis 52,8% og 33,8%.

Figur 2a. Selvmordsrater for mænd fordelt på alder i perioden 2011-2021

Figur 2b. Selvmordsrater for kvinder fordelt på alder i perioden 2011-2021

Betragter vi herefter grafen over udviklingen i kvindernes selvmordsrater (figur 2b), finder vi samme faldende tendens for perioden, dog med et mindre fald end for mændene. Det gennemsnitlige fald for kvinder i perioden er på 15%. Som gældende ved mændene stiger selvmordsraten også for kvinder i takt med stigende alder. I 2012, 2013, 2015 og 2020 har kvinder mellem 60-69 år dog haft den højeste

selvmordsrate, mens 50-59 årige kvinder i 2018 havde den højeste selvmordsrate på 11,4. Ved de 15 til 19 årige kvinder ses ligesom ved mændene i samme aldersgruppe en stigning i raten fra 2,30 i 2011 til 3,00 i 2021. Dette udgør en stigning på 30,4% i forhold til raten i 2011. For de 20-29 årige kvinder er der, som den eneste aldersgruppe, hverken sket et fald eller en stigning i raten, men der kan observeres en svag opadgående tendens i perioden. Det største fald kan iagttages blandt de 40-49 årige efterfulgt af de 60-69 og 30-39 årige. Raten for de 40-49 årige kvinder falder fra 7,70 i 2011 til 4,90 i 2021, mens for de 60-69 årige falder raten fra 8,90 i 2011 til 6,80 i 2021. Dette udgør et fald på henholdsvis 36% og 23,6% i forhold til raten i 2011. For de 30-39 årige kvinder falder raten fra 3,60 i 2011 til 2,90 i 2021, hvilket svarer til et fald på 19,4%. Ved kvinder i aldersgruppen +70 år og 50-59 år er faldet henholdsvis 10,9% og 7,1%.

4. Metodevalg ved selvmord

Klassificeringen af selvmordsadfærd efter den anvendte metode er opdelt i voldsomme og ikke-voldsomme metoder. Med hensyn til graden af vold af selvmordsmetoder, blev selvforgiftning og drukning betragtet som ikke-voldsomme, mens alle andre metoder blev betragtet som voldsomme. Differentieringen mellem voldsomme og ikke-voldsomme metoder er foretaget med hensyn til muligheden for at afbryde selvmordshandlingen, før en egentlig fysisk skade er sket.

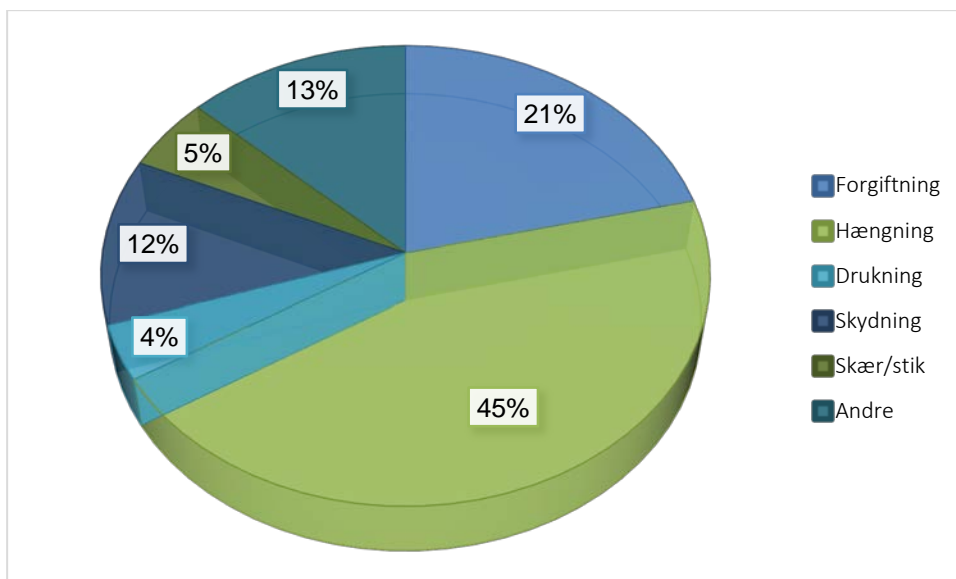
Betragter vi perioden med hensyn til metodevalg for selvmord (figur 3a og 3b), ses det, at metodevalget ikke er ens for de to køn. Mænd har en større tilbøjelighed til at hænge sig (ca. 45%), hvorimod kvinder oftest benytter selvforgiftning (ca. 43%).

Mændenes næsthøypigste metode er selvforgiftning (ca. 21%), hvorefter skydning figurerer på en tredjeplads (12%), andre metoder (13%) på fjerdepladsen og til sidst drukning (4%) og skær eller stik (5%).

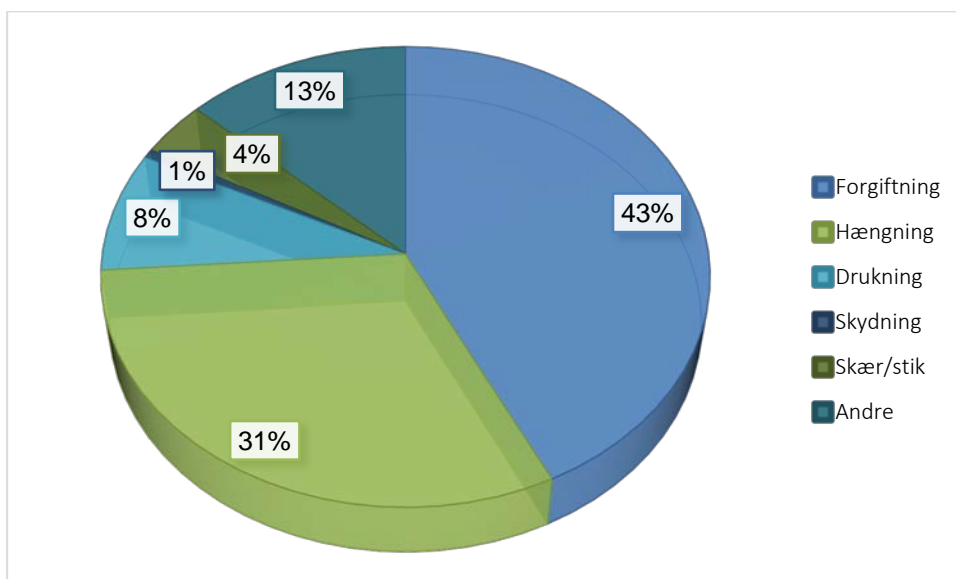
Kvindernes næsthøypigste metode er hængning (ca. 31%), hvorefter drukning (8%) og andre metoder (13%) finder sted. Til sidst findes skær eller stik (4%) samt skydning (1%). Under andre metoder indgår spring fra højt sted, spring foran et køretøj og andre voldelige metoder.

Det ses, at mænd har en større tilbøjelighed til at anvende voldsomme metoder såsom hængning og skydning, hvorimod kvinder har en tilbøjelighed til at vælge ikke-voldsomme metoder såsom selvforgiftning og drukning. Den procentvise fordeling af metodevalget er næsten konstant over tid.

Figur 3a. Selvmordsmetoder for mænd (gennemsnit 2011-2021)

Figur 3b. Selvmordsmetoder for kvinder (gennemsnit 2011-2021)

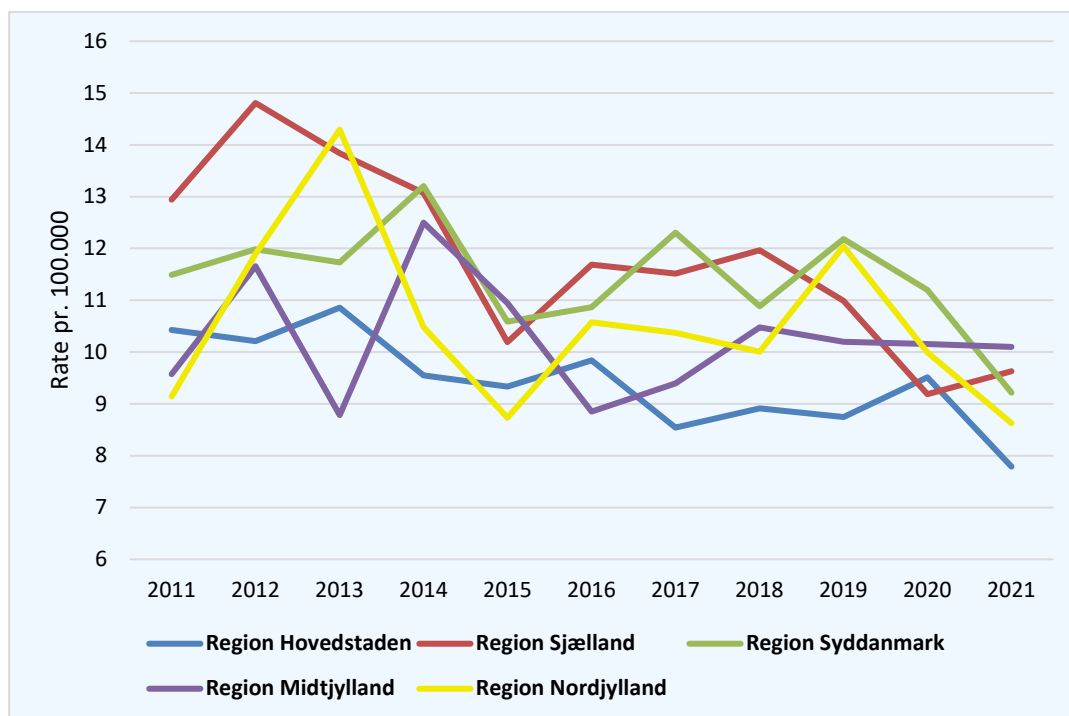

5. Selvmord og geografiske forskelle

Der er stor forskel på, hvor stor en andel af befolkningen i de respektive regioner, der tager deres eget liv, alt efter hvilken del af landet vi kigger på. Siden 2007 har Danmark været delt op i fem regioner, hvilket derfor bruges til at sammenligne de regionale forskelle.

Figur 4 viser udviklingen af selvmordsraten i hhv. Region Hovedstaden, Region Sjælland, Region Syddanmark, Region Midtjylland og Region Nordjylland siden 2011. I Region Sjælland ses den højeste selvmordsrate gennem perioden, mens Region Hovedstaden er blandt en af de regioner, der har den laveste selvmordsrate.

Figur 4. Selvmordsrater fordelt på regioner i perioden 2011-2021

I 2021 var antallet af selvmord i de enkelte regioner på hhv. 145 i Region Hovedstaden, 81 i Region Sjælland, 113 i Region Syddanmark, 135 i Region Midtjylland og 51 i Region Nordjylland.

6. Sammenligning af selvmord og selvmordsforsøg

Selvom man let kan ledes til at tro, at selvmord og selvmordsforsøg følger mange af de samme tendenser, er der stor forskel hvad angår køn, alder og anvendt metode.

Vi så tidligere, at mænd har en højere selvmordsrate end kvinder. Situationen er modsat for selvmordsforsøg, hvor det er kvinderne, som har den højeste rate. I 2018 var kønsratioen på 0,6, hvilket vil sige, at for hver 100 selvmordsforsøg blandt kvinder var der 60 selvmordsforsøg blandt mænd.

I modsætning til tendensen for selvmord, hvor stigende alder øger risikoen for selvmord, viser det sig, at alder er en beskyttende faktor for selvmordsforsøg. Det vil sige, at de ældre aldersgrupper har en lavere selvmordsforsøgsrate, mens de yngre aldersgrupper typisk har den højeste selvmordsforsøgsrate.

Sammenlignes metoderne ved selvmord (jf. figur 3a og 3b) med metodevalget for selvmordsforsøg, ses, at selvforgiftning er en langt hyppigere anvendt metode ved selvmordsforsøg end ved selvmord, endda for begge køn. Skarpe genstande/skær eller stik fylder ligeledes mere i statistikken for selvmordsforsøg, mens mere voldelige metoder, som ofte har en dødelig udgang, sjældnere anvendes blandt selvmordsforsøg.

Vi ser fra ovenstående, at udviklingen i selvmord og selvmordsforsøg ikke automatisk udviser samme tendens.

7. Litteratur

Center for Selvmordsforskning (2012). *Selvmordsforsøg i Danmark – rateudvikling for perioden 2000-2011*. Faktaserien nr. 30. Odense.

Danmarks Statistik (2013). *www.statistikbanken.dk*

Register for Selvmord (2015), Center for Selvmordsforskning, Odense.

Stengel, E. (1969). *Suicide and attempted suicide*. Penguin Books.

Vejdirektoratet (2022)

Lokaliseret den 16.03.2022 på:

[https://www.vejdirektoratet.dk/pressemeddelelse/2021/tendens-
fortsaetter-faerre-trafikdraebte-i-mere-end-90-aar](https://www.vejdirektoratet.dk/pressemeddelelse/2021/tendens-fortsaetter-faerre-trafikdraebte-i-mere-end-90-aar)

World Health Organization (1986). *Working group on preventive practices in suicide and attempted suicide*. Summary Report. WHO Regional Office for Europe, Copenhagen.

Hvor henvender man sig?

Lokalt

Familie og venner

Kolleger

Sundhedsplejerske

Kommunens PPR – Pædagogisk Psykologisk Rådgivning

Gratis kommunal rådgivning, (jf. Serviceloven, kap. 3, §10-12)

Socialforvaltningen

Praktiserende læge

Lægevagten

Nærmeste hospital

Præst

Nationalt

Livslinien 70 20 12 01

Startlinien 35 36 26 00

Sct. Nicolai Tjenesten 33 12 14 00 eller 70 12 01 10

PsykiatriFondens TelefonRådgivning 39 25 25 25

Børnetelefonen 11 61 11

Forældretelefonen 35 55 55 57

Ældresagen 80 30 15 27

Anonyme Alkoholikere 70 10 12 24

Landsforeningen mod Spiseforstyrrelser 70 10 18 18

Forebyggelsescentre

Læs om regionernes forebyggelsescentre samt rådgivning- og informationsmuligheder på Center for Selvmordsforskning's hjemmeside: www.selvmordsforskning.dk under menupunktet Forebyggelse.

De seneste faktahæfter i serien:

38. Center for Selvmordsforskning – Forskning, registre og statistikbank (2018)

Lilian Zøllner og Sarah Grube Jakobsen

39. Karakteristik af personer, der har begået selvmord ved personpåkørsel på skinnerne (2018) Agnieszka Konieczna

40. Center for Selvmordsforskning – Mobning og selvskade blandt unge (2019)

Sarah Grube Jakobsen

41. Unge og sociale medier (2019)

Agnieszka Konieczna og Sarah Grube Jakobsen

42. FAQ: Hyppigt stillede spørgsmål – om selvmord og selvmordsforsøg (2020)

Sarah Grube Jakobsen og Anne Dinesen Clausen

43. Myter og fakta om selvmordsadfærd (2020)

Agnieszka Konieczna

44. Selvmord, arbejdsløshed og den økonomiske krise i Danmark i 2008 (2021) Agnieszka Konieczna

45. IMV-Modellen. The integrated Motivational Volitional Model of Suicidal behaviour (2021)

Christina Petrea Larsen

Hele rækken af faktahæfter findes på centrets hjemmeside www.selvmordsforskning.dk under Download Publikationer.